

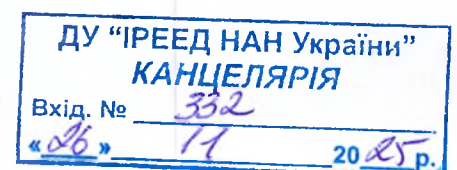
ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Костецької Катерини Олегівни «Формування курортної економіки із використанням природних лікувальних активів», поданої до спеціалізованої вченої ради Д.41.177.02 Державної Установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України» на здобуття наукового ступеня доктора наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація Костецької К.О. присвячена розв'язанню складної й водночас концептуально нової для української економічної науки науково-прикладної проблеми - розробці теоретико-методологічних засад курортної економіки як самостійного феномену в структурі національного господарства та міждисциплінарної системи управління природними лікувальними активами (ПЛА), зорієнтованої на їх економічну капіталізацію, екологічне відновлення та соціальну результативність у контексті зростання національної економіки України. Це передбачає не лише вдосконалення окремих інструментів управління санаторно-курортною сферою, а формування нової парадигми, в якій ПЛА розглядаються як стратегічний елемент природного капіталу держави та базис для модернізації відновлюваних секторів економіки.

Відродження й стратегічна трансформація курортів в умовах воєнних та повоєнних викликів потребують інтегрованого, міжгалузевого підходу, що одночасно охоплює медичну реабілітацію, туризм і рекреацію, транспортно-комунікаційну та соціальну інфраструктуру, екологічну безпеку, фінансово-інвестиційні механізми й інституціональне регулювання.

Ключовим об'єктом дослідження виступають природні лікувальні активи, які в дисертації обґрунтовуються не лише як ресурсна база для традиційного санаторно-курортного лікування, а як ядро нової моделі курортної економіки, що дозволяє: інтерпретувати реабілітацію та оздоровлення як повноцінний вид економічної діяльності в межах ширшого сектору медичних та оздоровчих послуг; трансформувати ПЛА із «пасивного» природного ресурсу у капіталізований актив, здатний генерувати сталі грошові потоки, додану вартість, бюджетні надходження, зайнятість та локальний розвиток; поєднувати медико-біологічний ефект із соціальними результатами та екологічними ефектами.

Актуальність обраної проблематики посилюється масштабом сучасних викликів для системи охорони здоров'я та відновлення людського капіталу України. За наявними оцінками, майже дві третини населення перебувають у стані хронічного стресу, приблизно 15 млн осіб потребують психологічної реабілітації, а до 10 млн осіб мають психічні розлади різного ступеня тяжкості, що напряму впливає на продуктивність праці, демографічні перспективи та соціальну стабільність. Це відображається, зокрема, у різкому збільшенні бюджетних витрат на реабілітаційні заходи (приблизно на 60% у 2024 році). У такій ситуації санаторно-курортна сфера перестає бути другорядною та набуває рис критично важливого елемента повоєнної відбудови, що одночасно виконує функції соціального відновлення, підтримки здоров'я нації та генерації бюджетних надходжень.

З огляду на це, розв'язання окресленої проблеми потребує ґрунтовної теоретико-методологічної бази. У дисертації системно використано й узагальнено напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо: оцінювання й обліку природного капіталу та екосистемних послуг (у тому числі в рамках SEEA, TEEB, GEP); організаційно-економічного механізму використання ПЛА; стратегій модернізації санаторно-курортної сфери, медичного та оздоровчого туризму; інструментів державно-приватного

партнерства, концесій, інвестиційних угод, які можуть бути застосовані щодо курортної інфраструктури.

Водночас авторка обґрунтовано підкреслює, що наявні теоретичні підходи та моделі є недостатніми для відповіді на сучасні виклики, пов'язані з: воєнними руйнуваннями інфраструктури та зміною просторової конфігурації курортних територій; загрозами деградації ПЛА за умов відсутності сучасних стандартів моніторингу та обліку; зростанням потреб населення у реабілітації, психічному здоров'ї та тривалому відновленні працездатності; необхідністю інтеграції курортної економіки у систему національного планування відбудови на засадах сталості, інклюзивності та екосистемного підходу.

Саме тому в дисертаційній роботі поставлено й реалізовано завдання наукового дослідження курортної економіки в умовах кризових та воєнних трансформацій, а також розроблення нових науково обґрунтованих підходів, моделей, методів і практичних рекомендацій щодо: формування курортної економіки як феномену структури національної економіки; удосконалення інституційного механізму управління ПЛА; побудови інтегрованих моделей економічної капіталізації ПЛА із дотриманням екологічних обмежень; забезпечення соціальної результативності використання ПЛА в контексті реабілітації, інклюзії та підвищення якості життя населення.

У такій інтерпретації дисертаційне дослідження не лише відповідає сучасним викликам повоєнного відновлення, а й формує концептуально новий науковий базис для розроблення державної політики у сфері курортної економіки, управління природними лікувальними активами та модернізації національного господарства України.

Підтвердження актуальності обраної теми дослідження та наукової цінності отриманих результатів є пропозиції та висновки розроблені в дисертації Костецької К.О., які були використані ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» в межах наступних

фундаментальних та прикладних дослідженнях: «Розвиток відносин власності у рекреаційно-туристичному природокористуванні приморських регіонів України» (№ ДР 0116U000411), де автором сформовано напрями адміністративного управління з урахуванням прав власності на природні ресурси та розвитку альтернативних видів діяльності на курортних територіях; «Інклюзивність економіки вражень в природокористуванні» (№ ДР 0119U000229), у межах якого автором запропоновано концептуальні засади модернізації інфраструктури курортів державного значення за рахунок використання інтегрованих систем управління інфраструктурним розвитком їх територій, згідно з міжнародними стандартами, зокрема ISO 21500:2012 та ISO 10006:2003, що на інституційному рівні передбачає узгодження соціо-економіко-екологічних інтересів суб'єктів курортного господарювання у межах забезпечення раціонального природокористування на засадах інклюзивного підходу;

«Управління природними активами на засадах блакитного зростання» (№ ДР 0122U000738), у межах якої автором обґрунтовано концепт організаційно-економічного механізму управління природно-лікувальними активами, заснований на міжнародно-визначених принципах та регламентах що включає функції контролю за суб'єктами господарювання із використанням природних лікувальних активів для подальшого внесення цих змін до Податкового Кодексу України; Автором запропоновано єдиний методичний базис обліку та оцінювання природних лікувальних активів в грошовому еквіваленті, сформований на основі застосування регламентів SEEA, з урахуванням рентних показників виснаження та повернення активу із обрахунком витрат на розвідку нових ресурсів. «Механізми структурної трансформації підприємницького сектору України на засадах резильєнтного розвитку економіки» (№ ДР 0123U100206), у межах якої здобувачка розробила інституційні пріоритети розвитку курортної економіки як галузі та запропонувала схему економічних взаємозв'язків за допомогою алгоритму

стимулювання інвестиційної діяльності підприємств курортної економіки, а також на прикладі Одеської області проведено розрахунки розвитку сфери курортної економіки які свідчать, про її конкурентоспроможність та можливість забезпечити регіон додатковими фінансовими вливаннями при чітко сформованій полиці в цій сфері. Договірна тематика на замовлення Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації (Договір № 07-04/2021 від 19.07.2021р.) - надано науково-експертний висновок щодо можливого економічного ефекту від подовження туристичного сезону.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з дисертацією Костецької К.О. дає підставу стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що в ній містяться. Зміст дослідження охоплює всі ключові аспекти теми. Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дослідження. Наукові положення дисертаційної роботи, її висновки, рекомендації є достатньо обґрунтованими. Мета, завдання, об'єкт, предмет сформовані згідно вимогам і проблематикою роботи. Усі наукові результати, викладені у дисертації, отримані авторкою особисто.

Багато в чому високий рівень вірогідності наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується широким діапазоном залучених до дослідження джерел інформації. Маємо відзначити, що використані закордонні публікації присвячені не тільки теоретичним питанням, але і містять сучасні аналітичні матеріали з питань формування курортної економіки та архітектурного її наповнення в європейських країнах, США, Ізраїлі. Надійність поданого в роботі аналітичного матеріалу з питань використання, обліку та управління природними лікувальними активами

визначається посиланнями на міжнародні та загальнодержавні статистичні джерела. В свою чергу, використання публікацій, що заслуговують на довіру, дозволяє судити про вірогідність висновків і рекомендацій.

Також вагомі результати дослідження вдалось отримати завдяки використанню різних загальнонаукових та специфічних методів абстрактно-логічного для визначення категоріально-понятійного апарату, діалектичного методу для виявлення закономірностей розвитку курортної економіки, систематизація та класифікація для розробки класифікації функцій і параметрів природних лікувальних активів, термінологічного аналізу та синтезу для виокремлення факторів формування моделі курортної економіки, індукції та дедукції для переходу від індивідуальних характеристик курортної економіки в розрізі регіонів до узагальнень на рівні національної економіки, економіко-статистичні методи для аналізу динаміки використання лікувальних ресурсів, оцінки їх внеску у ВВП та регіональний розвиток, економіко-математичного моделювання – для побудови мультиплікаторних моделей ефектів ПЛА у регіональній економіці, методу структурно-функціонального аналізу для визначення взаємозв'язків між економічними, соціальними й екологічними ефектами від використання ПЛА в сфері курортної економіки, вартісні методи оцінки (рентний, витратний, метод готовності платити (WTP), метод заміщення, travel cost method) для визначення економічної вартості ПЛА, компаративний аналіз для зіставлення національних і міжнародних методик оцінки ПЛА, інституціонального аналізу для оцінки механізмів регулювання, ролі держави, бізнесу і громад.

Використання різних методів, опрацювання достатньої кількості літературної бази та законодавства, зміст дисертації, апробація її розробок дають підстави стверджувати, що наукові положення дисертації Костецької К.О. є достатньо обґрунтованими і достовірними.

3. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

Наукова новина дисертації Костецької К.О. полягає в комплексному дослідженні формування курортної економіки у структурі національного господарства України, яке включає: теоретичне обґрунтування її специфіки, зокрема, як галузі, що базується на капіталізації природних лікувальних активів, розробці прикладного методичного інструментарію для аналізу та оцінки потенціалу цих активів та їх економічного використання, формування науково обґрунтованих концептуальних рішень для стратегічного розвитку курортної сфери країни з акцентом на стале використання природних лікувальних активів:

- *концептуалізація курортної економіки як нового національного феномену*: вперше обґрунтовано теоретичні засади курортної економіки як окремого структурного елемента національної економіки, що базується на капіталізації природних лікувальних активів. Визначено її ключові структурні елементи та принципи функціонування, серед яких - багаторівність управління, стійкість, рентна справедливість, інклюзивність, екосистемність, інноваційність та цифровізація. Це позиціонує курортну економіку як галузь, націлену на збалансування економічних, екологічних та соціальних цілей в національному господарстві (стор. 53-78, 93-104);

- розробка багатовимірної класифікації функцій ПЛА, а саме вперше сформовано класифікацію функцій природних лікувальних активів у курортній економіці, використовуючи міждисциплінарний підхід. Класифікація охоплює п'ять ключових блоків впливу: лікувально-оздоровчий (медико-біологічна, реабілітаційна дія), соціальний (інтеграційний, рекреаційний), екологічний (ресурсно-відновлювальний), інвестиційний (капіталізаційний, рентний) та інноваційний (технологічний, управлінський) (стор. 110-136, 205-219);

- *формування інклюзивної національної структурної політики*: вперше пропонуються напрями розвитку курортної економіки, що обґрунтовуються на принципах інклюзивності. Ці напрями інтегрують міжнародні підходи до оцінки добробуту, забезпечуючи можливість включення економічних, соціальних та ментальних показників у державне стратегічне планування (стор. 315-335,);

- вперше розроблено методичний підхід до оцінки природних лікувальних активів, який інтегрує міжнародні екосистемні інструменти (ТЕЕВ, SEEA, GEP) з традиційними економічними методами (рентна оцінка, готовність платити). Це забезпечує комплексний розрахунок економічної, соціальної, медико-біологічної та екосистемної цінності ПЛА як основи для стратегічного планування (стор. 257-272);

- вперше обґрунтовано модель капіталізації природних лікувальних активів для державних програм соціально-економічного розвитку. Модель побудована на трьох взаємопов'язаних блоках: фінансово-економічному (дохідність, ДПП), медико-біологічному (ефективність лікування на конкретних прикладах, Куяльницький лиман) та екологічному (оцінка антропогенного навантаження та відновлюваності ресурсів) (стор. 273-310);

Авторкою удосконалено: категоріальний апарат «природні лікувальні активи» курортній економіці, розширено їх визначення, що включає не тільки матеріальні ресурси, але й нематеріальні характеристики, що визначає особливу складову національного природного капіталу та підкреслює їх дуальну природу (стор. 78-104, 110-136);

- методичний підхід до економічної оцінки ПЛА: в частині економіко-математичного мультиплікатору, який відрізняється від традиційних підходів, що фокусуються лише на ринковій вартості чи прямих доходах, а саме у врахуванні сукупності ефектів від використання ПЛА для економічного зростання країни, що дозволяє оцінювати не лише приріст туристичних потоків та зайнятості, а й додаткові надходження до бюджетів,

розвиток суміжних галузей, підвищення інвестиційної привабливості та медико-соціальний ефект (стор. 257-273, 336-341);

- інституційне забезпечення управління ПЛА, в напрямку розширення існуючої моделі управління шляхом включення принципів прозорості, підзвітності та інклюзивності (стор. 351-373);

- концептуальна модель ресурсного забезпечення санаторно-курортної сфери у військовому періоді, з новим фокусом на потреби ветеранів, ВПО та комплексну реабілітацію, із залученням багатоканального фінансування: державні програми, муніципальні бюджети, міжнародна допомога, приватні інвестиції та синергією між економічними, медико-біологічними та соціальними інструментами відновлення (стор. 315-336);

- наукові підходи до національної стратегії розвитку курортної сфери, що передбачає інтеграцію ресурсно-екологічного потенціалу, соціальних викликів та економічної доцільності у стратегічне планування (стор. 315-323, 343-350);

- *дістало подальшого розвитку*: систематизація природних лікувальних активів шляхом запровадження інноваційного подвійного критерію оцінювання, що інтегрує екологічний вимір та економічний вимір, що дозволяє одночасно оцінити здатність ПЛА до відновлення та економічну ефективність їх використання, формуючи комплексну основу для ухвалення управлінських рішень щодо раціонального використання, відновлення та капіталізації ПЛА у структурі курортної економіки (стор. 205–219; 254–257);

- систему інституційного управління ПЛА вдосконалено шляхом запровадження багаторівневого формату, що чітко розмежує повноваження та відповідальність держави, місцевих громад та бізнесу, на відміну від існуючих моделей, цей підхід забезпечує ефективний розподіл ресурсів, що сприяє неможливості дублювання управлінських функцій (стор. 351-373);

- комплексний механізм активізації інвестиційної діяльності в курортній економіці, що базується на природних лікувальних активах, який

інтегрує фінансово-економічні, екологічні та медико-оздоровчі ефекти, пропонуючи синтез різноманітних інструментів: ДПП та концесії, доповнені обов'язковими екологічними зобов'язаннями, податкові стимули та кредитні пільги, пов'язані з досягненням у сфері інклюзивного природокористування, системи еколого-економічного моніторингу, що напряду пов'язують прибутки інвесторів з показниками збереження ресурсів та медико-соціальними результатами (стор. 273–310; 336–350).

4. Теоретичне та практичне значення наукових результатів дисертації, можливі шляхи їх використання.

Результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення науково-прикладної проблеми формування курортної економіки та міждисциплінарної системи управління природними лікувальними активами для зростання національної економіки України.

Основні рекомендації та розробки Костецької К.О. використано у своїй діяльності Секретаріатом кабінету міністрів України (Довідка № 24236/02-21 від 26.07.2021); Міністерством розвитку громад та територій України (Довідка № 8/36.5.1/3808-21 від 12.07.2021); (Довідка № 17246/43/10-24 від 19.09.2024); (Довідка № 10087/6/10-25 від 26.04.2025); Міністерством економіки, докільля та сільського господарства України (Довідка № 3903-07/56083-07 від 17.10.2023); Державним агентством розвитку туризму (Довідка № 710//2.2-24 від 15.05.2024); Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації (Довідка № 4233/05-45/3420 від 30.07.2018); (Довідка № 3497/06-15/3446 від 06.07.2019); (Довідка № 1761/06/06-17/2-23/6930 від 27.03.2023); (Довідка № 2444/06/06-17/2-23/8035 від 9.10.2023); Департаментом економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації (Довідка № 2047/02/03.1-10/2-23/1453 від 08.08.2023 (Довідка № 3174/02/02.1-14/2-23/2542 від 28.11.2023); SIA “Earth Revival” (reference № 40203057127 from

13.11.2023); Санаторієм «Одеса» Служби Безпеки України (Довідка № 83/299 від 14.04.2025).

5. Повнота викладення результатів у публікаціях

Результати дисертації представлені у 37 наукових працях, серед яких 5 розділів у колективних монографіях, 5 статей у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science; 14 статей у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; 1 препринт, 12 публікацій у матеріалах конференцій.

Наукові публікації Костецької К.О. достатньо повно відображають зміст роботи. Обсяг друкованих праць, їх кількість та кваліфікаційний рівень відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Ознайомлення із змістом публікацій здобувачки, свідчить, що наукові публікації висвітлюють кожний розділ дисертації.

6. Оцінка викладення та оформлення дисертації.

Дисертація складається із анотації, вступу п'ятьох розділів, висновків, використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 496 сторінок. Обсяг основного тексту - 382 сторінки. Робота містить 74 таблиць, 58 рисунків, 29 формул, список джерел із 516 найменувань, а також 13 додатків.

У вступі дисертантка обґрунтувала актуальність теми дисертаційної роботи, сформулювала мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, встановила зв'язок із науковими темами, висвітлила наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, дані щодо їх апробації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи курортної економіки» здійснено ґрунтовний аналіз еволюції наукових підходів до

трактування курортної економіки як структурного елементу національного господарства. Висвітлено поступовий розвиток теоретичних засад — від традиційного розуміння рекреаційно-туристичної діяльності до сучасної концепції реабілітаційної та оздоровчої економіки, що поєднує економічні, соціальні, екологічні та медико-біологічні аспекти. Визначено ключові етапи становлення наукової думки щодо курортної економіки в Україні та за кордоном, підкреслено трансформацію підходів у відповідь на зростаючу роль природних лікувальних активів та їх капіталізацію в умовах повоєнних викликів.

У другому розділі «Природні лікувальні активи як основа функціонування курортної економіки» розкрито зміст, внутрішню структуру та класифікаційні ознаки природних лікувальних активів (ПЛА) як базового ресурсу курортної економіки. Авторкою систематизовано ПЛА за медико-біологічними, природно-ресурсними, соціально-економічними, екологічними та інвестиційними характеристиками, що дозволило сформувати їх багатовимірну класифікацію. Подальшого розвитку набуло трактування категорії ПЛА у контексті курортної економіки - вони визначені як сукупність природних ресурсів та сприятливих природних умов із підтвердженими лікувально-оздоровчими властивостями, які в процесі використання, регулювання та капіталізації набувають економічного виміру. ПЛА позиціонуються як елементи природного капіталу держави з подвійною природою.

Управління природними лікувальними активами подано авторкою як комплексний процес, що охоплює оцінювання, облік, моніторинг, регулювання, відтворення та використання ПЛА в межах національної структурної політики.

Окремо акцентовано увагу на нематеріальних характеристиках ПЛА. Доведено, що у сучасній концепції курортної економіки ПЛА доцільно розглядати не лише як природно-ресурсний компонент, а як стратегічний

актив, що забезпечує формування медико-оздоровчої, соціальної, екологічної та інвестиційної цінності територій, створюючи фундамент для довгострокового соціально-економічного розвитку.

У третьому розділі «Соціально-економічний та екологічний потенціал природних лікувальних активів у моделі курортної економіки» всебічно обґрунтовано значення ПЛА у формуванні та відтворенні людського капіталу, зміцненні здоров'я населення, розширенні інклюзивних можливостей та підвищенні рівня соціальної згуртованості суспільства. Доведено, що попередні наукові підходи здебільшого обмежувалися двома вимірами - медичним та економічним, що не повністю відображало комплексну природу ПЛА. Авторка обґрунтовує, що умови воєнного та післявоєнного відновлення вимагають мультидисциплінарної парадигми, у межах якої природні лікувальні активи розглядаються як інтегральний багатофункціональний актив, що синергійно поєднує: медико-біологічний вимір, соціальний вимір, інвестиційний вимір, екологічний вимір та цифровий вимір. Таким чином, у розділі запропоновано сучасну комплексну концепцію ролі ПЛА, відповідну до викликів повоєнної реабілітації та стратегічних цілей сталого розвитку національної економіки.

У четвертому розділі «Методологічні засади оцінювання природних лікувальних активів» модернізовано та поглиблено інструментарій оцінки ПЛА з урахуванням їх бінарної природи - як природно-екологічних ресурсів та як економічних активів, що формують додану вартість у курортній економіці. Запропонований методичний підхід ґрунтується на адаптації провідних міжнародних систем оцінки природного капіталу - SEEA, TEEB, GEP - до умов функціонування санаторно-курортної сфери України та її реабілітаційних потреб. На відміну від традиційних еколого-економічних моделей, які здебільшого фокусуються на ринковій вартості ресурсів або витратах на їх використання, представлений інструментарій враховує специфіку медико-біологічного застосування ПЛА, що поєднує лікувальні

властивості природних ресурсів із економічними результати їх експлуатації. Методика базується на концепції комплексної вартості природних лікувальних активів, яка охоплює: прямі ринкові вигоди (доходи від реалізації процедур, експлуатації ресурсів та пов'язаних видів діяльності), непрямі вигоди (екосистемні послуги, медико-реабілітаційні ефекти, соціальні та оздоровчі результати, що формують довгострокову економічну цінність для суспільства), екологічні аспекти, соціальну цінність (вплив на якість життя, інклюзивність, інтеграцію вразливих груп).

Таким чином, у четвертому розділі запропоновано інтегровану методологію, яка дозволяє повноцінно оцінювати природні лікувальні активи як стратегічний елемент курортної економіки в системі національного господарства країни.

У п'ятому розділі «Перспективні напрями розвитку курортної економіки з урахуванням потреб воєнного та повоєнного відновлення» обґрунтовано й представлено стратегічну модель трансформації санаторно-курортної сфери, що спрямована на перехід від модернізації окремих об'єктів до реформування галузі як повноцінного стратегічного сегмента національної економіки.

Запропонована модель передбачає багаторівневий механізм управління, який включає три взаємопов'язані рівні – державний, регіональний та місцевий, що забезпечує узгодженість політик, ефективний розподіл повноважень і комплексність відновлення галузі.

На державному рівні акцент зроблено на необхідності інституціонального перетворення, розробленні уніфікованої політики управління природними лікувальними активами, формуванні прозорих правил їх використання та забезпеченні екологічної стійкості. Також визначено потребу у створенні фінансово-економічних стимулів для підтримки реабілітаційних, інфраструктурних та інвестиційних проєктів, що

використовують потенціал ПЛА - шляхом податкових інструментів, програм державно-приватного партнерства та цільових державних фондів.

Таким чином, п'ятий розділ формує науково обґрунтовану основу для побудови системної архітектури розвитку курортної економіки України, здатної забезпечити ефективне відновлення регіонів, покращення якості життя населення та довгострокову капіталізацію природних лікувальних активів у повоєнний період.

Одержані авторкою результати дослідження з теорії і практики розвитку національного господарства характеризують високий рівень рекомендації методичного та практичного характеру для вирішення завдань щодо формування курортної економіки із використанням природних лікувальних активів. Вони доведені до впровадження у якості методичних і практичних розробок.

7. Дотримання академічної доброчесності.

Аналіз матеріалів дисертації та наукових публікацій здобувачки, у яких висвітлено основні наукові результати дослідження, не дає підстав констатувати про допущення порушень академічної доброчесності. Дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідеї, розробок, тверджень, відомостей та відповідає нормам законодавства.

За науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам пункту 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою КМУ №1197 від 17.11.2021 р. (із змінами).

8. Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертації.

Поряд із позитивною оцінкою дисертації потрібно зазначити наявність у ній окремих дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації:

Поряд із позитивною оцінкою дисертації потрібно зазначити наявність у ній окремих дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації:

1. У другому розділі наведено ґрунтовну класифікацію ПЛА та описані матеріальні й нематеріальні параметри, однак бракує кількісної типологізації (за обсягами запасів, відновлюваністю, інтенсивністю використання, рівнем деградаційного навантаження). Через це складно оцінити диференціацію курортних територій та застосовувати модель капіталізації ПЛА в управлінських рішеннях. (стор. 93-201)

2. На наш погляд, недостатньо розкрито вплив курортної економіки на макроструктурні зрушення в національній економіці. Авторка визначає курортну економіку як складову національного господарства, однак у роботі недостатньо представлено макроекономічний аналіз структурних ефектів, зокрема: впливу курортної економіки на структуру ВВП, зміни галузевих пропорцій (стор. 102–109; 367–373).

3. Авторкою у дисертації бракує аналізу економічної безпеки у контексті використання природних лікувальних активів як стратегічних активів держави. ПЛА в роботі розглядаються як ресурси, що мають економічну та соціальну цінність. Проте відсутній розгляд категорії економічної безпеки, а саме: ризики втрати контролю над ПЛА як стратегічними активами та впливу руйнування ПЛА на економічну безпеку регіонів (стор. 150–158, 260–266).

4. У розділах 3 та 5 подано загальні підходи до інституційного забезпечення, але недостатньо подано модель адміністрування ПЛА, зокрема: немає структури національного реєстру ПЛА; не визначено повноваження

держави, регіонів та громад у форматі блок-схеми; не прописані механізми аудиту, верифікації даних та контролю за відновлюваністю ресурсів (стор. 220–233, 336–369).

5. У дисертації недостатньо уваги приділено розробці механізму інтеграції курортної економіки у державну систему стратегічного планування та програмно-цільового управління. Авторкою розглянуто стратегічні підходи, однак не достатньо розкрито як курортна економіка інтегрується в макроекономічні індикатори національного планування та державну економічну стратегію, між секторальні державні програми (стор. 320–356).

6. Не чітко визначено механізми фінансової підтримки курортної економіки в умовах повоєнного періоду. У роботі сформовано концептуальну модель курортної економіки, однак бракує деталізації щодо джерел фінансування: не розкрито механізми компенсації, страхування, грантового супроводу, спеціальних фондів реабілітації тощо. Ураховуючи гостру необхідність фінансування відбудови, окремий підрозділ з обґрунтуванням моделей залучення інвестицій, зокрема іноземних, був би доречним (стор. 316-327).

7. Потребує уточнення роль і межі повноважень центральних і місцевих органів у системі управління ПЛА. У роботі згадується розподіл повноважень між МОЗ, Міндовкіллям, НСЗУ, громадами, однак не визначено чітку модель управлінської ієрархії - хто є головним координатором, хто несе відповідальність за моніторинг, хто - за ліцензування, а хто - за захист прав пацієнтів/споживачів. З огляду на складність інституційного ландшафту, доцільно було б візуалізувати модель розподілу функцій та відповідальностей (стор. 351-358).

Висловлені зауваження щодо наявних певних недоліків в роботі, тим не менш не знижують високий рівень вагомості отриманих наукових результатів дисертації Костецької К.О., яку можна вважати завершеною

науковою працею. Вони враховують актуальність даної теми, можуть бути використані авторкою в процесі здійснення подальших наукових досліджень.

9. Загальний висновок

Дисертація Костецької Катерини Олегівни «Формування курортної економіки із використанням природних лікувальних активів» за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством в розрізі наступних напрямів дослідження: структура національної економіки, структурна політика та механізм її реалізації; стратегія економічного розвитку (стратегія макроекономічного розвитку, стратегічне планування розвитку окремих макроекономічних процесів: науково-технічний прогрес, інвестиції, інновації тощо) *в частині «стратегічне планування розвитку окремих макроекономічних процесів»*. *Зміст і структура відповідають визначеній меті, що дозволило вирішити важливу науково-прикладну проблему - розробку теоретико-методологічних засад курортної економіки як нового феномену структури національної економіки та міждисциплінарної системи управління природними лікувальними активами, спрямованої на їх економічну капіталізацію, екологічне відновлення та соціальну результативність для зростання національної економіки України.*

Дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, відзначається науковою новизною і практичною значимістю результатів. Результати дослідження викладено згідно вимог наукового стилю з кваліфікованою інтерпретацією основних положень з власних досліджень авторки.

Реферат за своїм змістом відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям, викладеним у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в рефераті, належним чином розкриті та обгрунтовані в дисертації.

Основні положення та результати дисертації відповідним чином оприлюднено, наукові розробки мають належний рівень практичного впровадження.

На підставі наведеного вище можна констатувати, що за структурою, змістом, наповненням та оформленням дисертаційна робота Костецької Катерини Олегівни «Формування курортної економіки із використанням природних лікувальних активів» є завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам, встановленим до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук відповідно до пп.7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою КМУ №1197 від 17.11.2021 р. (із змінами), а її авторка Костецька Катерина Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан факультету природничих наук
Національного університету
«Києво-Могилянська академія» МОН України

Євген ХЛОБИСТОВ

